

## **UGOVOR SA NASLEDNOPRAVNIM DEJSTVOM – UGOVOR O USTUPANJU I RASPODELI IMOVINE ZA ŽIVOTA**

REZIME: Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života je obligacioni ugovor između pretka i njegovih potomaka, koji proizvodi i naslednopravna dejstva. Ugovor o ustupanju i raspodeli proizvodi nasledno dejstvo u slučaju da su se sa ustupanjem i raspodelom saglasili svi ustupiočevi potomci koji će po zakonu biti pozvani da ga naslede. Ugovor je sačinjen u obliku koji predviđen Zakonom o nasleđivanju. Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života karakterišu sledeća dejstva: obligacionopravno i naslednopravno. Ugovorom predak može obuhvatiti svu svoju imovinu koja postoji u momentu ustupanja i raspodele, ali može i samo jedan deo te imovine. Predmet nasleđivanja može da bude samo ono što nije obuhvaćeno punovažnim ugovorom o ustupanju i raspodeli. Ugovor mora biti sačinjen u pismenom obliku, pod pretnjom ništavnosti. Da opozove ugovor ovlašćen je ustupilac. Razlozi mogu biti isti oni zbog kojih se jedno lice može isključiti iz nasleđa, ali mogu biti i druge okolnosti.

*Ključne reči: Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života, nasledni odnosi, Zakon o nasleđivanju*

### **Uvod**

Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života je obligacioni ugovor između pretka i njegovih potomaka, koji proizvodi i naslednopravna dejstva. Ovaj ugovor mogu da zaključe samo lica u određenom srodničkom odnosu, a to su predak i potomci ustupioca. Potomci su njegova krvna deca (bračna, vanbračna i usvojenik). U slučaju da je potomak maloletan zastupaju ga roditelji, ako njegovi interesi nisu u koaliciji sa interesima deteta. Ako je predak tim ugovorom

---

<sup>1</sup> Vanredni profesor na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad

rasporedio imovinu drugim licima, a ne potomcima, on nema naslednopravna dejstva ugovora o ustupanju i raspodeli nego ugovora o poklonu koji proizvodi samo obligacionopravno dejstvo.

## **Pretpostavke punovažnosti**

Ugovor o ustupanju i raspodeli proizvodi nasledno dejstvo u slučaju da su se sa ustupanjem i raspodelom saglasili svi ustupiočevi potomci koji će po zakonu biti pozvani da ga naslede. A ako se sa ustupanjem i raspodelom nije saglasio neki od potomaka, ili se, nakon što je sačinjen ugovor sa svim naslednicima, pojavi naslednik koji je bio proglašen za umrlog, a po zakonu bi bio pozvan na nasleđe ili rodi dete, tad ugovor o ustupanju i raspodeli nije punovažan. Tada dolazi do promene tako da se delovi imovine ustupljeni ostalim naslednicima smatraju kao poklon.<sup>2</sup>

Kada ništav ugovor ispunjava uslove za punovažnost nekog drugog ugovora, tada među stranama važi taj drugi ugovor ako bi to bilo u saglasnosti sa ciljem koji su strane imale u vidu kada su zaključile ugovor i ako se uzme u obzir da bi one zaključile taj ugovor da su znale za ništavnost svog ugovora.<sup>3</sup> Stoga, zaključeni ugovor o ustupanju i raspodeli tad nema naslednopravna dejstva nego samo obligacionopravna dejstva.

Ugovorom ustupilac može obuhvatiti i svog supružnika, ako se on sa tim saglasi. Tada supružnik ima isti položaj kao potomci ustupioca, a ako ugovorom nije obuhvaćen a povređen je njegov nužni deo, delovi ustupljene imovine se smatraju kao poklon.<sup>4</sup> Ako nužni deo supružnika nije povređen, ugovor o raspodeli i ustupanju proizvodi i naslednopravna dejstva.

Ugovor je sačinjen u obliku koji predviđa član 184. ZON-a, bez obzira što se svi potomci nisu saglasili sa ustupanjem i raspodelom. Jer saglasnost za raspodelu i ustupanje može potomak da da naknadno ako se nije saglasio sa zaključenjem ugovora, s tim da mora biti u obliku predviđenom za ugovor o ustupanju i raspodeli.

Pre ili posle sačinjavanja ugovora o ustupanju i raspodeli mogu nastati okolnosti na strani potomka koji nije dao saglasnost ali, ugovor u tom slučaju ostaje punovažan.<sup>5</sup> Ti slučajevi su: a) potomak je umro pre ustupioca, a iza njega nisu ostali potomci koji mogu i hoće da naslede ustupioca; b) potomak se odrekao nasleđa, a nije ostavio svoje potomke; v) potomak je isključen iz nasleđa, a nije ostavio svoje potomke; g) potomak je nedostojan za nasleđivanje, a nije ostavio svoje potomke.

<sup>2</sup> Vidi član 187, ZON-a

<sup>3</sup> Vidi član 106. ZOO

<sup>4</sup> Vidi član. 189. st. 2 i 3. ZON-a

<sup>5</sup> Babić, I., Nasledno pravo, Službeni glasnik, 2008., str. 212.

Ova imovina koju je ovim ugovorom predak ustupio potomcima ne ulazi u zaostavštinu. Kao nužni naslednici, potomci nisu ovlašćeni da pobijaju ugovor zbog povrede nužnog dela. U vrednost zaostavštine ne ulaze dobra koja je zakonski naslednik stekao punovažnim ugovorom o ustupanju i raspodeli imovine za života.

Ugovorom ustupilac može, ali i ne mora obuhvatiti svog supružnika.<sup>6</sup> U slučaju da je to ipak učinio, ugovor će proizvoditi potpuno naslednopravno dejstvo.

Predak i na drugi način može urediti imovinske odnose sa potomcima koji su njegovi zakonski naslednici, s tim da oni nemaju nikakvu obavezu prema njemu ili da ih obaveže na određene obaveze. Ustupilac može sa jednim ili sa svakim od njih zaključiti ugovor o poklonu. Na osnovu toga potomci stiču pravo svojine na stvarima (upisom u zemljišni registar u slučaju da je stvar nepokretna ili ako je stvar pokretna tradicijom).

Nakon smrti poklonodavca poklonjene stvari i prava uračunavaju se naslednicima u njihov nasledni deo,<sup>7</sup> izuzetak je ako je ostavilac u vreme poklona ili kasnije ili u testamentu izjavio da se poklon neće uračunati ili se može zaključiti da je to bila namera ostaviočeva.<sup>8</sup> Sem toga nužni naslednici su ovlašćeni da, zbog povrede nužnog dela, zahtevaju vraćanje poklona.<sup>9</sup> Ovim ugovorom se izbegavaju navedene situacije. Kada predak umre njegovu zaostavštinu čine samo dobra koja nisu obuhvaćena tim ugovorom, kao i dobra koja je ustupilac naknadno stekao.<sup>10</sup>

## Dejstvo ugovora

Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života karakterišu sledeća dejstva:

1. obligacionopravno i
2. naslednopravno

Obligacionopravno dejstvo ispoljava se u sporazumu ustupioca i pretka da će im bez naknade ustupiti sva ili neka imovinska prava.

Naslednopravno dejstvo se ogleda u činjenici da ustupljena imovina ne ulazi u zaostavštinu i da se taj ugovor ne može pobijati zbog povrede nužnog dela.<sup>11</sup> Stoga se sticanje imovine na osnovu ovog ugovora naziva i anticipirano, prethodno nasleđivanje.

Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života je pravni posao između živih, ako je punovažan, obuhvata i odricanje svih potomaka ustupioca od naslednopravnih zahteva u odnosu na imovinu koja je predmet ugovora.

<sup>6</sup> Vidi član 189. ZON-a

<sup>7</sup> Vidi član 66. ZON-a

<sup>8</sup> Vidi član 67. stav 1. ZON-a

<sup>9</sup> Vidi član 42,48,50. ZON-a

<sup>10</sup> Vidi član 186. ZON-a

<sup>11</sup> Vidi član 49. ZON-a

Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života proizvodi i naslednopravna dejstva, pa se potomci ustupioca nalaze u sličnoj poziciji kao sanaslednici. S obzirom na to, svakom potomku koji je obuhvaćen tim ugovorom odgovaraju ostali potomci za pravne i fizičke nedostatke stvari, kao i za postojanje naplativosti potraživanja.<sup>12</sup>

## Pobijanje ustupanja i dugovi pretka

Kod ugovora o ustupanju i raspodeli imovine za života potomci se mogu obavezati ustupiocu, da ispune njegovu obavezu prema njegovom poveriocu.<sup>13</sup> Takođe, oni se mogu obavezati poveriocu ustupioca da će ispuniti njegovo potraživanje koje ima prema dužniku. Potomci tada stupaju u obavezu pored ustupioca – dužnika.<sup>14</sup>

U slučaju kada ugovor o ustupanju i raspodeli ne sadrži navedene klauzule, važi pravilo da potomci između kojih je ustupilac razdelio svoju imovinu ne odgovaraju za njegove dugove, ako nije drugačije određeno prilikom ustupanja i raspodele.

Ustupiočevi poverioci mogu pobijati ustupanje i raspodelu po opštim pravilima koja važe za pobijanje dužnikovih pravnih radnji. Po tome poverilac čije je potraživanje dospelo za isplatu može pobijati pravnu radnju svog dužnika kada je preuzeta na štetu poverioca. Jer se smatra da je radnja preduzeta na štetu poverioca, ako usled izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje poveriočevih potraživanja.<sup>15</sup>

## Forma ugovora

Ugovor mora biti sačinjen u pismenom obliku, pod pretnjom ništavnosti. Strane su dužne da ugovor potpišu nakon što sudija pismeni ugovor stranama pročita i upozori ih na posledice. Posle toga sudija će na samom ugovoru potvrditi da su sve ove radnje izvršene i svojim potpisom i pečatom suda overiti ugovor. U slučaju da sudija stranama ne pročita ugovor i ne upozori ih na posledice on je ništav. Nije punovažan ni ugovor koji je overen u sudu, ali ne od sudije.

Ugovor koji nije sačinjen u navedenoj formi ništav je.<sup>16</sup>

## Predmet ugovora

Ugovorom predak može obuhvatiti svu svoju imovinu koja postoji u momentu ustupanja i raspodele, ali može i samo jedan deo te imovine. On može

<sup>12</sup> Babić, I., Nasledno pravo, Službeni glasnik, 2008., str.213

<sup>13</sup> Vidi član 453. ZOO

<sup>14</sup> Vidi član 451. ZOO

<sup>15</sup> Vidi član 280. ZOO

<sup>16</sup> Vidi član103. ZOO

zaključiti i više ugovora o ustupanju i raspodeli istovremeno ili u različitim vremenskim razmacima. Ne može biti predmet ugovora imovina pretka koju će imati u vreme smrti.

Predmet nasleđivanja može da bude samo ono što nije obuhvaćeno punovažnim ugovorom o ustupanju i raspodeli. U slučaju da bračni drug nije obuhvaćen ugovorom o ustupanju i raspodeli, ili ako je potomak zbog opoziva vratio primljeno, oni imaju pravo da zahtevaju nužni deo.<sup>17</sup> Bračni drug kada nije obuhvaćen raspodelom i ustupanjem, samo on tada ima pravo na vraćanje ustupljene imovine kojom je povređen nužni deo. Naslednopravno dejstvo proizvodi ugovor između potomaka koji su se saglasili sa ustupanjem i raspodelom.<sup>18</sup>

Izostanak saglasnosti potomaka ustupiočevih smatraju se slučajevi kada se posle ustupanja i raspodele izvršenih sporazumno sa svim naslednicima, rodi dete, pojavi naslednik koji je bio proglašen za umrlog. Ovim ugovorom se može ugovoriti za sebe, svog supružnika ili ti za oboje ili u korist trećeg pravo plodouživanja, doživotno izdržavanje i sl.

## Zadržavanje raznih prava

Pravo plodouživanja je lična službenost koja ovlašćuje titulara na upotrebu neke nepotrošne stvari, bez povrede njene suštine.<sup>19</sup> Troškove redovnog održavanja stvari snosi plodouživalac. Plodouživanje traje do roka koji je određen u ugovoru o ustupanju, a ako rok nije određen onda se gasi smrću titulara.

Ustupilac može da ugovori pravo stanovanja, koje proizvodi takvo ovlašćenje da stanuje u određenom stanu i sl. Takođe, i pravo stanovanja traje do roka koji je određen u ugovoru, a ako rok nije određen ono se gasi smrću titulara. Doživotna renta, to je ugovor gde se poverilac rente obavezuje dužniku rente da će mu preneti pravo svojine ili neko drugo pravo, a dužnik rente se obavezuje da će poveriocu, njegovom supružniku ili za oboje ili nekom trećem plaćati u određenim vremenskim periodima, određeni iznos novca ili dati zamenjive stvari. Ova renta može trajati određeni broj godina, a ako nije ugovoreno ništa traje do smrti titulara rente.

U slučaju da je pravo plodouživanja ili doživotne rente ugovoreno za ustupioca i njegovog supružnika zajedno, ako jedno od njih umre, obaveze traju do smrti drugog supružnika. Može se ugovoriti i pravo izdržavanja za sebe, svog supružnika, oboje ili u korist trećeg. Ako se ugovaraju navedena prava i ovlašćenja ovaj ugovor postaje mešoviti ugovor čija sadržina zavisi i od volje strana, u određenom delu. Ovlašćenja i navedena prava strane mogu se punovažno ugovoriti i docnije u naknadnom ugovoru. Tada naknadni ugovor ne mora da bude zaključen

<sup>17</sup> Vidi član 189. stav 2 i član 193. ZON-a

<sup>18</sup> Vidi član 180 ZON-a

<sup>19</sup> Babić, I., Nasledno pravo, Službeni glasnik, 2008., str. 216

u formi predviđenoj za samostalni ugovor o ustupanju i raspodeli,<sup>20</sup> nego može biti u formi koja važi za akcesorni ugovor.

Ukoliko je ustupilac pri ustupanju i raspodeli ugovorio za trećeg pravo plodouživanja, izdržavanje, doživotnu rentu ili neku drugu naknadu, treći stiče sopstveno i neposredno pravo prema dužniku, ako nije ništa drugo ugovoreno ili ne proizilazi iz okolnosti posla. Ugovarač ima pravo da zahteva da dužnik izvrši prema trećem ono što je ugovoreno u korist trećeg.<sup>21</sup>

## Opoziv ugovora

Da opozove ugovor ovlašćen je ustupilac. Razlozi mogu biti isti oni zbog kojih se jedno lice može isključiti iz nasleđa,<sup>22</sup> ali mogu biti i druge okolnosti. Ustupilac može da oprostí potomku prećutno ili izričito učinjenu grubu neblagodarnost.

Ako nije izvršen teret određen ugovorom o raspodeli i ustupanju, sud odlučuje da li ustupilac ima pravo na vraćanje datih dobara, ili pak pravo da traži prinudno izvršenje tereta.

Kada je ugovor opozvan prema samo jednom potomku, on prema njemu ne proizvodi više naslednopravna dejstva, ali i dalje deluje prema ostalim naslednicima. Ugovor o ustupanju i raspodeli je punovažan i kada je opozvan samo prema supružniku, koji je izgubio nasledna prava na osnovu člana 22 ZON-a. Do jednostrane ili dvostrane restitucije dolazi u slučaju opoziva poklona, zavisno od toga da li je potomak izvršio neku obavezu prema ustupiocu.<sup>23</sup>

Vraćanje delova imovine ustupljene na osnovu ugovora o ustupanju i raspodeli ne dolazi samom činjenicom ispoljavanja nezahvalnosti potomka prema ustupiocu, nego je neophodno da on obavesti potomka, a ako je to bezuspešno, on podnosi tužbu sudu za vraćanje. Od momenta kada je potomak saznao za tužbu on postaje nesavesni držalac.

Ako se ugovor o ustupanju i raspodeli opozove prema jednom ili nekim od potomaka, prema ostalim potomcima taj ugovor proizvodi naslednopravna dejstva. Potomak koji je vratio primljeno ima pravo da zahteva nužni deo.

Ako se desi da ustupilac nakon smrti nije ostavio nikakvu imovinu, tada ostali naslednici moraju vratiti delove ustupljenih dobara radi izdvajanja nužnog dela potomku koji je posle opoziva ugovora vratio primljeno. A ako je ostala imovina iza ostavioca koja nije obuhvaćena ugovorom o ustupanju i raspodeli, onda je samo ona predmet zakonskog nasleđivanja, ali ne i dobra koja je zakonski naslednik stekao ugovorom o ustupanju i raspodeli.<sup>24</sup> Posle opoziva ugovora,

<sup>20</sup> Vidi član 183. i 184. ZON-a

<sup>21</sup> Vidi član od 149 do 152 ZOO

<sup>22</sup> Vidi član 61. ZON-a

<sup>23</sup> Vidi član 193. ZON-a

<sup>24</sup> Vidi član 49. ZON-a

potomak koji je vratio primljeno nije ovlašćen da zahteva uračunavanje delova ustupljene imovine drugim naslednicima u njihov nasledni deo. On može da zahteva samo svoj nužni deo i to u slučaju da nije nedostojan nasleđa, nije se odrekao nasleđa i nije isključen iz nasleđa.

**Assoc. Prof. Rok Lampe, Ph.D.<sup>25</sup>**

***Contract with hereditary effect – Contract on the assignment and division of the property for life***

***A b s t r a c t***

Contract on the assignment and division of property for the life is a contract between predecessor and his descendants, that produces also law hereditary effects. Contract on the assignment and division is producing hereditary effect in the event that the assignment and division is agreed by all descendants children's who will be invited by law to inherit. The contract was made in the form that is stipulated by the Law on the inheritance. Contract on the assignment and division of the property for life, is characterized by and have the following effects: legal obligations and legal inherit effects . Predecessor contract may include all the property that exists at the time of assignment and division, but can also include only one part of the property. The subject of inheritance may be just what is not included by valid contract on the assignment and division. The contract must be made in writing, under the threat of nothingness. To revoke the contract is authorized by the person who has initiated the contract. The reasons may be the same as those for which a person can exclude from heritage, but also may be other circumstances.

Key words: Contract on the assignment and division of the property for life, Hereditary relations, the law on inheritance

***Literatura:***

1. Babić, I., Nasledno pravo, Službeni glasnik, 2008.
2. Antić, O.: *Nasledno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, 2004
3. Momčilović, R., Živanović, M.: *Nasledno pravo*, Prosveta, Novi Sad 2000
4. Babić I.: Komentar zakona o nasleđivanju, Službeni list SRJ, Beograd, 2002
5. Zakon o nasleđivanju, Sl. glasnik RS, br. 46/95 i 101/03
6. Zakon o obligacionim odnosima

<sup>25</sup> Associate Professor on the Law Faculty, Business Academy, Novi Sad